

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή)

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Με τη θέσπιση εθνικών και διεθνών κανονισμών, την επένδυση στις καλές πτυχές της τεχνητής νοημοσύνης και την αποφυγή της κακόβουλης χρήσης της, η ανθρωπότητα πρέπει να διασφαλίσει συνετά την εναρμόνισή της με τις αξίες και την ωφέλεια για τον άνθρωπο. Έτσι, δεν θα γίνει η τεχνητή νοημοσύνη αντικείμενο κατάχρησης και πηγή πλούτου για τους ισχυρούς, πλήγμα κατά της ζωής, της δημοκρατίας, του περιβάλλοντος και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και αιτία να αποκηρύξει ο κόσμος την τεχνολογία και την επιστήμη.

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Ο τίτλος του Κειμένου 2 («Στα κοινωνικά δίκτυα οι λέξεις είναι πιο βαριές») συνδέεται στενά με το περιεχόμενο του κειμένου δεδομένου ότι το θέμα του είναι οι δυσκολίες και τα εμπόδια κατά την ηλεκτρονική επικοινωνία, καθώς και η επικίνδυνη χρήση της επεξεργασμένης φυσικής γλώσσας από την τεχνητή νοημοσύνη λόγω της αναπαραγωγής των προκαταλήψεων και των ιδεοληψιών από τα ρομπότ. Επικοινωνιακά, ο τίτλος είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικός, διότι το επίθετο «βαριές», που τίθεται στο τέλος μιας διαπιστωτικής φράσης και χρησιμοποιείται μεταφορικά, αποδίδει: α) τη χωροχρονική αδυναμία να είμαστε αναλυτικοί και σαφείς κατά την ηλεκτρονική μας επικοινωνία, με αποτέλεσμα οι λέξεις να αποκτούν μεγάλη βαρύτητα χωρίς τα εξωγλωσσικά στοιχεία, β) τον ρόλο των λέξεων ως φορέων αναπαραγωγής ιδεοληψιών και προκαταλήψεων στο πλαίσιο της τεχνητής νοημοσύνης. Συνάδει, επομένως, με την πρόθεση της αρθρογράφου να διαπιστώσει, να προειδοποιήσει και να προτείνει τρόπους επίλυσης του προβλήματος.

β. Περιπτώσεις συνυποδηλωτικής χρήσης της γλώσσας στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 2 και η επικοινωνιακή τους λειτουργικότητα:

- *την εύγλωττη γλώσσα του σώματος:* με τη συνυποδήλωση «γλώσσα του σώματος», που συνοδεύεται από το πλεοναστικό επίθετο «εύγλωττη», συγκεφαλαιώνονται τα εξωγλωσσικά στοιχεία και υπογραμμίζεται ο ουσιαστικός ρόλος τους στην επικοινωνία, καθώς συνιστούν μια συνοδευτική της γλώσσας «γλώσσα», η οποία χάνεται κατά την ηλεκτρονική επαφή των ανθρώπων στα κοινωνικά δίκτυα
- *Φορτίζουμε τις έννοιες με την υποκειμενική προσέγγιση του πραγματικού:* με μια μεταφορά από τον χώρο των συσκευών, με τον οποίο έχει μεγάλη εξοικείωση ο σύγχρονος αναγνώστης, η αρθρογράφος υπογραμμίζει δίσημα την απόδοση φόρτισης, αλλά και φορτίου-βάρους στις λέξεις κατά την ηλεκτρονική επικοινωνία, καθώς αδυνατούμε να τις αναλύσουμε και να τις διασαφηνίσουμε
- *τις ποτίζουμε με προσωπικές δοξασίες, ιδεολογίες:* με τη μεταφορική χρήση του ρήματος «ποτίζω» η αρθρογράφος τονίζει τη σε βάθος σηματοδότηση των λέξεων με προσωπικές δοξασίες και ιδεολογίες έτσι ώστε να ενισχύεται η υποκειμενικότητα και η αλλαγή των όρων επικοινωνίας στα δίκτυα
- *Και προκύπτει ένα κουβάρι συγχύσεων και παρεξηγήσεων:* η μεταφορά δηλώνει τον φαύλο κύκλο της προβληματικής επικοινωνίας στα δίκτυα και την αδυναμία επίλυσης των προβλημάτων της
- *μια Βαβέλ ασυντόνιστων φωνών:* η μεταφορά, παρμένη από την Παλαιά Διαθήκη, αποτυπώνει με έμφαση την αναποτελεσματική διαδικτυακή επικοινωνία, καθώς ο καθένας μιλά «τη δική του γλώσσα»
- *που στενεύουν και θολώνουν έναν κόσμο γεμάτο χαρακώματα:* η μεταφορική παρουσίαση των διαδικτυακής επικοινωνίας ως «κόσμου γεμάτου χαρακώματα» συνδυάζεται με το δίσημο της λέξης «χαρακώματα»: η διαδικτυακή επικοινωνία είναι γεμάτη «χαρακώματα», δηλαδή γραμμές τραβηγμένες με τον χάρακα, άρα όρια και περιχαρακώσεις των ανθρώπων, αλλά και «χαρακώματα», δηλαδή τάφρους όπου περιχαρακώνεται ο καθένας στον «πόλεμο» με τον άλλον. κ.λπ.

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ερωτήσεις που αξιοποιούνται στο Κείμενο 2 και η λειτουργία τους:

- *Ποια είναι η σχέση λόγου ... και την ιδεολογία;*: Η αρθρογράφος παραθέτει τα ερωτήματα που έφερε στο προσκήνιο η επεξεργασία της φυσικής γλώσσας στο πλαίσιο της αξιοποίησής της για την τεχνητή νοημοσύνη. Με την απαρίθμηση των ρητορικών αυτών ερωτημάτων καταδεικνύεται με έμφαση ότι η προβληματική της τεχνητής νοημοσύνης ξεπερνά την τεχνολογία και γίνεται ηθική, κοινωνική, πολιτική, πράγμα που κινητοποιεί τον προβληματισμό του αναγνώστη και το αίσθημα ευθύνης του. Δομικά τα ερωτήματα και δη το τελευταίο χρησιμεύουν ως γέφυρα μετάβασης στις διαπιστώσεις της επόμενης παραγράφου
- *Πώς θα αποκωδικοποιήσει ... ανθρώπινες αξίες;*: τα δύο ερωτήματα που τοποθετούνται στον επίλογο του άρθρου, αναδεικνύουν με έμφαση το πρόβλημα προς επίλυση, δηλαδή το πώς θα εμψύσσουμε ανθρωπισμό στη μηχανή, ώστε να ακολουθήσουν, ως απαντήσεις, οι προτάσεις της αρθρογράφου για διαφοροποίηση των αντιλήψεών μας που θα «μεταφέρουμε» στα ρομπότ. Η δομική τους λειτουργία και επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα στον επίλογο του κειμένου είναι να συμβάλουν στον αναστοχασμό και στον μεταναγνωστικό προβληματισμό του αναγνώστη, με τρόπο που κεντρίζεται το ενδιαφέρον του. Με την παρουσία τους στην αρχή του επιλόγου το ύφος του λόγου γίνεται πιο στοχαστικό, όπως είναι και στο σύνολο του κειμένου.

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Οποιαδήποτε διαπίστωση από τους/τις μαθητές/-τριες θεωρείται αποδεκτή, εφόσον μπορεί να συσχετιστεί/ τεκμηριωθεί με στοιχεία/ χωρία του κειμένου, χωρίς να δίνεται με τρόπο αυθαίρετο.

Ενδεικτικοί άξονες της απάντησης:

Αποτυπώνοντας την επικοινωνία των ανθρώπων της πόλης, το κείμενο είναι μια έκκληση σε β' ενικό πρόσωπο προς τον Άλλο, τον φίλο Γιάννη – τον Γιάννη Πατίλη, στον οποίο είναι αφιερωμένο – τον κάθε φίλο. Είναι μια έκκληση «για ένα νεύμα», έναν χαιρετισμό καθώς περνά ο συρμός του μετρό, μια και ο άνθρωπος της μεγαλούπολης δεν έχει χρόνο να αφιερώσει στον συνάνθρωπό του, ούτε καν να τον κοιτάξει («τα μάτια θέλουν χρόνο»). Το ποιητικό υποκείμενο περιμένει υπομονετικά τη γνήσια επικοινωνία, την ανταπόκριση του Άλλου («είμαι εδώ με γένια που μεγάλωσαν»), που όμως δεν έρχεται («Τίποτα, εσύ· / στην

αποβάθρα ακίνητος»). Και έτσι εικάζει ότι ο φίλος «ξενιτεύτηκε» μέσα στην πόλη, αλλοτριώθηκε, έγινε «ξένος» («Θα το 'χεις μάλλον... της πόλης»).

Κειμενικοί δείκτες που αξιοποιούνται:

- Δεύτερο ρηματικό πρόσωπο που δίνει στο ποίημα τον χαρακτήρα της έκκλησης και της έμμεσης, χαμηλότονης διαμαρτυρίας
- Ασύνδετο σχήμα ως αποτύπωση της βιασύνης με την οποία συμβαίνουν όλα στην πόλη: – δε λέω για βλέμμα, / φεύγει γρήγορα ο συρμός, / τα μάτια θέλουν χρόνο –
- Συνυποδήλωση: τα μάτια θέλουν χρόνο
- Συνυποδήλωση: Θα το 'χεις μάλλον λερωμένο το μαντίλι σου / στην ξενιτιά της πόλης
- Αντίθεση της πρώτης με τη δεύτερη στροφή του ποιήματος κ.ά.

Η απάντηση στο τρίτο ζητούμενο είναι ελεύθερη, ανάλογα με τις προσωπικές απόψεις και επιλογές των μαθητών/-τριών.